

Unudulmaz insan

Görkəmli şəxsiyyət, gözəl, ziyalı, tanınmış həkim professor, həqiqi dost, etibarlı qohum, nurlu insan Teymur Babayevi unutmaz olarmı? Hec vaxt! Bu cür ziyalılar dünyaya tək-tək gəlirlər. O bizə nəsb olmuşdur ki, onunla bir zamanda yaşamış, onun nürundan bir az da bizlərin üzünə düşmüşdür. Teymur müəllim məğrur, demokratik ruhlu, insanları və insanlığı sevən, gözəlliyi sevən, elmlə və elmi insanlarla nəfəs alan nadir azəri incisiydi. Bu dünya malında gözü olmayan sözün əsl mənasında bir ziyalıdır. Artıq bir neçə ay keçsə də bizlər onun sızımızın önündə olmadığını inanmırıq. Elə bir dəqiqə, saat olmur ki, biz onun elmi və ya həyatı sözlərini, misallarını yadımıza salmaq. Hər bir cərrahi əməliyyat zamanı onun qoyub getdiyi məktəbdən sitatlar gətirmək, bəhrələnmək. O gözəl pedaqoq Azərbaycanda və başqa ölkələrdə tanımayan, sevməyən yox idi. İstəyirəm ki, tərcümeyi-hala diqqət verək.

11 sentyabr 1932-ci ildə Bakı şəhərində, ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Hələ uşaqlıq illərində o, öz ağılına, dərrakəsinə, idrak qabiliyyətinə görə həmyaşıdlarından fərqlənməyi bacarmışdır. Bir qədər qayğısız uşaqlıq illəri keçirsə də, lakin İkinci Cahan Savaşı başlayanda və sonra da SSRİ-nin bu müharibəyə cəlb olunması, hamı kimi onun da öz uşaqlıq illərində bir qədər məhrumiyətlər keçirməsinə səbəb olmuşdur. Amma bütün bunlar tez-ötüb keçdiyindən, həmin hadisələr balaca Teymurun sonrakı həyatında heç bir mənfəət iz qoya bilməmişdir.

O, Bakıdakı 2 sayılı orta məktəbə getmişdir. Məktəbdə oxuduğu illərdə özünü əlaçı şagird kimi göstərərək, təhsildə uğurlara imza atmağa başlamışdır. Beləliklə, həyatının yeniyetməlik çağında - 1956-cı ildə orta məktəbdə təhsilini bitirərək, Teymur başa düşmüşdür ki, indi ondan həyatın gələcək istiqamətini düzgün seçmək tələb olunur. Əgər o, bu sınaqdan yaxşı çıxmağı bacarsaydı, deməli, öz gələcəyini də yaxşı qurmağa nail olacaqdı.

Həyatının sonrakı inkişafı gənc Teymurun bu mərhələdən üzəg çıxdığı sübut etdi. Belə ki, ağılına, düşüncəsinə güvənib, ürəyinin səsinə qulaq asaraq həyatda öz doğru seçimini etməyi bacardı. Belə ki, o, oxumaq, təhsilini artırmaq istəyirdi. İstəyirdi ki, instituta daxil olub elə bir peşəyə yiyələnsin ki, o, bu peşəsiylə xalqına, millətinə xidmət edə bilsin, Vətəninə, doğma Azərbaycanını öz əməlləri ilə yaratmağı bacarsın. Bəli, həmin dövrlərdə bu gənc oğlan qəlbindən bunları keçirirdi.

Həkim olmaq qərarına T. Babayev hələ orta məktəbin sonuncu siniflərində oxuduğu zaman gəlmişdi. Odur ki, 1956-cı ildə kamal attestatını aldıqdan sonra

qəlbində sevib-seçdiyi arzusu- nu reallaşdırmaq üçün sonədlərini N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun (indiki ATU-nun) stomatologiya fakültəsinə verdi. Amma Teymur sənədlərini verərkən fakültə seçimi qarşısında qalmışdı. Onun bilik dairəsinin genişliyi bu gəncə istədiyi fakültədə təhsil ala biləcəyinə təminat verirdi. Amma o, çox düşünməyib, ata-anasının işlədiyi ixtisasa yiyələnmək üçün stomatologiya fakültəsinə seçmişdi. Çünki bu peşə onu daha çox cəlb edirdi. Teymur Babayev bu peşədə özünün insanlara daha çox gerekli olacağını zənn edirdi və bu zənni onu yanıltmadı da. Beləliklə, o, sənədlərini stomatologiya fakültəsinə verərək qəbul imtahanlarına hazırlaşdı.

İmtahanların nəticəsi isə həmin sevindirici oldu, həm də bu gəncin gələcək həyat yolunun müəyyənləşməsində mühüm rol oynadı. O, öz ağılına, dərrakəsinə, zəkasına güvənərək, qətiyyətlə həyatda ilk müstəqil addımını atdı. Birinci nəticə isə uğurlu alındı.

Bəli, belecə, bir azərbaycanlı yeniyetmənin qayğılarla dolu tələbəlik illəri başladı. Təhsil aldığı illərdə gənc Teymur dərslərini yaxşı oxumaqla bərabər, həm də institutun tələbə elmi cəmiyyətinin iclaslarında və s. tədbirlərində tez-tez iştirak edib, ictimai işlərdə fəallığı daha da artırır.

İnstitutda təhsilini bitirən zaman isə, hamı kimi o da, tələbəlik illərinin tez başa çatmasından təəssüflənirdi. Lakin həkim kimi işləyəcəyini, insanlara xidmət edəcəyini düşünəndə isə, bu gənc həm də sevinirdi. Başqalarından fərqli olaraq onun üçün təyinatın hansı ünvana verəcəyi də heç bir məna kəsb etmirdi. Həmin vaxt bu gənci düşündürən yalnız bir məsələ idi. O da bundan ibarət idi ki, harada olursa-olsun, tək sevimli stomatoloq peşəsində işləmək olsun. Odur ki, 1961-ci ildə institutu bitirən zaman bu məzunun təyinatını Sabirabad rayonunun Quruzma kəndinə verəndə o, bundan heç bir narahatlıq hissi keçirmədi. Az keçməmiş bu gənc həkim şad-xürrəm yaxın ətrafı ilə görüşüb xudahafizləşərək adıçəkilən ünvana yola düşdü.

Getdiyi ünvanda da onu xoş qarşıladılar. Həqiqətən də həmin kənddə onun işinə böyük ehtiyac duyulduğunu o, ilk gündən hiss etdi. Buna görə də müttəmədi olaraq 3 il həmin kənddə diş həkimi kimi fəaliyyət göstərəndən sonra Teymur Babayev Respublika Səhiyyə Nazirliyinin əmri ilə geriye - Bakıya çağırıldı. Əvvəlcə o, 1 sayılı Şəhər Klinikasının üz-çənə şöbəsində işə qəbul olundu. Burada işlədiyi müddətdə özünün çox istedadlı və bacarıqlı, həm də ləyaqətli bir gənc olduğunu büruzə verdi. Buna görə də onun gələcəyinə klinikanın nəzdində fəaliyyət göstərən ADTI-nin üz-çənə kafedrasının professoru, əməkdar elm xadimi Gülbala Rəhman oğlu

Qurbanovda qəti qənaət yaranı. O, bu gənc həkimin elmi potensialının geniş olduğunu görüb, təkidlə T. Babayevə elmi biliyini artırmağı məsləhət gördü. Nəhayət, öz gələcəyinə qarşı digər iş yoldaşlarının da biganə qalmadığını nəzərə alaraq, o sənədlərini aspiranturaya təqdim etdi. Burada oxuduğu müddətdə elmi rəhbəri də elə professor G.R.Qurbanovun özü olmuşdu.

1968-ci ildə aspiranturada təhsilini bitirən gənc Teymur, artıq elmi işini də tamamlamağa müvəffəq oldu. Beləliklə, 1969-cu ildə Moskva şəhərində nami-

zədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə edib tibb elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alanda bu gəncin sevincinin həddi-hüdudu yox idi.

Bundan sonra onun həyatında dönüş yaranır. Bakıya qayıtdıqdan sonra T. Babayev 4 sayılı Bakı şəhər stomatologiya poliklinikasında cərrah vəzifəsində çalışmağa başlayır. Bir qədər sonra isə, yeni 1971-ci ildə o, müsabiqə yolu ilə ADTI-nin cərrahiyyə stomatologiya kafedrasının assistenti vəzifəsinə seçilir.

Yeni vəzifəyə seçilməsi onu öz işinə daha da rəhbərliklə yanaşı, həm də ondan özünəinam hissini güclənməsinə səbəb oldu. Elə bu səbəbdən də gənc alim böyük həvəslə öz üzərində çalışmaqda, elmi biliyini təkmilləşdirməkdə davam edir, təcrübəsini artırmaqla məşğul olurdu. Bu müddətdə o, saysız-hesabsız vətəndaşların sağlamlığı qeydində qalmışdı. Onun bu çalışqanlılığı əvəzsiz ötürmədi və 1975-ci ildə T. Babayev həmin kafedranın dosenti vəzifəsinə seçildi.

Bəli, artıq bu dövrə qədər o, həyatda müəyyən nailiyyətlərə nail olmağı bacarmışdı. Amma T. Babayev hiss edirdi ki, hələ öz elmi potensialından kifayət qədər istifadə etməyibdir. Deməli, bu potensialını büruzə vermək üçün ona yenə də gərgin işləmək, elmi-tədqiqat axtarışlarını davam etdirmək lazım idi. T. Babayev bu barədə çox düşünməyib, özünü zamanın ixtiyarına verdi və beləliklə, çalışdı, zəhmət çəkməkdə davam etdi.

1981-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən Moskva şəhərinə,

M.F.Vladimirski adına Elmi-Tədqiqat Klinik İnstitutuna (MONJKI) doktoran-turaya göndərilməyi xəbərini o, sevinclə qarşıladı. Çünki bu, onun həm özünün elmdə təsdiqi və həm də gələcək karyerası üçün çox vacib bir məsələ idi. Beləliklə, bu insanın həyatının Moskva dövrü başladı. Burada o, anadangəlmə və qazanılmış defektlərin aradan qaldırılması ilə məşğul oldu. 5 il bu şəhərdə qalıb işləyən T. Babayev, burada öz istedadını bir daha nümayiş etdirməyə də fürsət tapdı. Belə ki, o, Moskva alimlərinə özünün yeni cərrahiyyə metodlarını nümayiş etdirdi. Daha sonra həmin metodlara görə bu alim "SSRİ-nin əməkdar ixtiraçısı" adına və diplomuna layiq görüldü.

1986-cı ildə doktoranturada təhsilini bitirən bu alim Bakıya dönərək kafedradakı öz əvvəlki iş yerində çalışmağa davam etdi. Amma az keçmədi ki, onu burada yeni bir uğur tapdı. Belə ki, 1987-ci ildə dosent T. Babayev müsabiqə yolu ilə kafedra müdiri vəzifəsinə seçilməyə müvəffəq oldu. Artıq hiss olunurdu ki, taleyi onun üzünə gülümsəməyə başlayır. Bu sözün təsdiqi kimi, həmin ərəfədə, yeni 1988-ci ildə Teymur Babayevin doktorluq dissertasiyasını Moskva Tibbi Stomatologiya İnstitutunda uğurla müdafiə edib, tibb elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almasını göstərmək olar.

SSRİ-nin süqutundan sonra 1991-ci ildə erməni hərbi birləşmələri ölkəmizə qarşı elan olunmuş müharibəyə başladılar. Düşmənlə ölüm-dirim müharibəsinə qoşulan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yenidən təşkil olunmuş hərbi birləşmələrinin üz-çənə nahiyəsindən yara alan əsgər və zabıtları Mərkəzi Hərbi Hospitalda üz-çənə cərrahiyyəsi şöbəsi olmağına görə müalicə almaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin əmri ilə 1 saylı Şəhər Klinik Xəstəxanasının üz-çənə cərrahiyyə şöbəsinə 300-ə qədər yaralı müalicə olunmuşdu. Böyük fəxr hissi ilə bunu da qeyd etmək lazımdır ki, həmin dövrlərdə müalicəyə cəlb olunan yaralılar arasından bir nəfər də olsun həyatını itirməmişdi. Belə demək mümkündürsə, bu böyük imtahanın klinikasının işçiləri uğurla çıxmağı bacarmışdılar.

Teymur Babayev bir çox ölkələrdə - Rusiya, Türkiyə, Almaniya, Finlandiya və s. ölkələrdə keçirilən elmi konfranslarda iştirak etməyə də vaxt tapmışdı.

Beləliklə, o, 20 il kafedra müdiri işləyərək, müstəqil Azərbaycanın milli tibb elminin inkişafı üçün bir sıra mühüm işlər görüb, öz töhfəsini verməyi bacarmışdı.

Bundan başqa bu dəyərli alim ölkə qarşısında bir sıra xidmətlər də göstərmişdir. Belə ki, o, indi-

yədək 10 nəfər tibb elmləri namizədi və 1 nəfər elmlər doktoru hazırlamışdır. Onun xidmətləri də unudulmamışdır. O, 2000-ci ildə ATU-nun yaradılmasının 70 illiyi münasibətilə mükafatlandırılan alimlərin sırasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən "Tərəqqi" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Qadir insan əlləri bəşər tarixində necə-necə möcüzənin müəllifi olmuşdur. Nadir memarlıq üslubunda ucaldılmış binalar, canlı boyalarla çəkilmiş tablolar, məharətlə yonulmuş heykəllərəşliq nümünələri tamaşaçıları ovsunlayır, onlara yüksək estetik zövq aşılayır. Lakin insanın insan üzərində cərrahlik əməliyyatı aparmaqla yaratdıqları möcüzələr daha diqqətə layiqdir. Azərbaycan Tibb Universitetinin Ağız və üz-çənə cərrahiyyəsi kafedrasının professoru Teymur Babayev bu möcüzələrin müəlliflərindən ən layiqlisi olmuşdur.

Hipokrat demişdir: "Həkim filosofdur, ona görə ki, müdrikliklə təbabət arasında elə böyük fərgə yoxdur". Teymur müəllim özünə ən böyük müdrik və ürəyiaçıq bir insan olduğuna görə həkimlik məktəbində həmişə müdriklik dərslərinə yer ayırırdı. Əliaçıq bu ziyalı kimsəsizlərin əlacı kasıbların köməyi olurdu. Başqa ölkələrdən gələn tələbələr valideyin qayğısını, istisini o insandan görürdü. Tələbələrin əlindən tutub, sənət öyrənməsində, həyat dərslərini keçməsinə və insan sevgisi öyrənməsində əlindən gələni əsirgəməzdi. Haqsızlıqla barışmayan insanın ürəyi demokratik ruh üzərində döyünürdü.

Dünyəvi hadisələrdən ölkələrarası siyasətdən söhbət açanda sanki bir həkim yox politoloq danışır. İş yoldaşları ilə oturma-duranda öz maraqlı söhbətləri ilə hamını valeh edərək, diqqət mərkəzində qalardı. Təbiət mənzərələrinin ecaskar gözəlliklərini heç kim görmədiyi gözlərlə, baxışlarla görürdü. Səhər tezdən Tovuzda Mamırtı dağının ətəyində günəşin çıxdığını, Qusarda Sah dağının arxasında günəşin gizləndiyini necə seyr edib dəyərləndirməyi mənə o böyük insan öyrətmişdir. Dünyanın işi belədir: su pərisi kimi qızlar da, şahin baxışlı oğlanlar da qocalırlar. Qocalmaq da bəzi insanlara qismət olmur. Professor Babayev ucalaraq insanların ürəyinin ən dərin güşəsində qərar tutmuşdu.

Əzizimiz Teymur müəllim! Rahat uyuya bilərsiniz sizi tanıyan insanlar sizi həmişə xoş xatirələrlə yad edirlər. Tələbələrinizi sizi layiqincə təmsil edirlər. Sizi sevənlər həc zaman sizi unutmayacaqlar!!!

**Fərman Həsənov,
Azərbaycan Tibb Universitetinin ağız və üz-çənə cərrahiyyəsi kafedrasının assistenti,
Teymur Babayev yetirməsi,
Tibb üzrə fəlsəfə doktoru**